

ἀνασκαφῆς ἡμῶν, ὄντες ὑποχρεωμένοι, ἵνα ἀποκομίζωμεν ταῦτα διὰ κάρρων μακρὰν τῆς ἀνασκαφῆς, ἀλλ' ἡ ἐργασία αὕτη ἤθελεν ἀπαιτήσῃ πολὺν χρόνον καὶ δαπάνην μεγάλην· διὰ τοῦτο ἐζητήσαμεν τὴν ἄδειαν τοῦ Ὑπουργείου, ὅπως, ἐλλείψει κάρρων, ἐπιτρέψῃ ἡμῖν, ἵνα προσωρινῶς ἀποθέσωμεν ταῦτα εἰς ἄκραν τινὰ ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου, ἐπιφυλασσόμενοι βραδύτερον καὶ εἰς εὐθετώτερον χρόνον νὰ θίψωμεν ταῦτα μακρὰν ἐντὸς τῆς κοίτης τοῦ Ἴλισσοῦ. Καὶ τὴν αἴτησιν ἡμῶν ταύτην ἠδύοκῃσε νὰ ἐπιτρέψῃ τὸ Σ^{ον} Ὑπουργεῖον.

Τοιαῦται ὑπῆρξαν κατὰ τὸ παρὸν ἔτος αἱ ἐν τῷ Ὁρδαίῳ τοῦ Περικλέους ἐργασίαι ἡμῶν. διεκόψαμεν δὲ μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅπως προσεχῶς ἐργασθῶμεν συστηματικώτερον πρὸς ὀλοσχερῆ ἀποκάλυψιν τοῦ περιφήμου τούτου οἰκοδομήματος, ὅπερ ὁ ἀρχαῖος συγγραφεὺς Ψευδο-Ἡρακλείδης ἀναφέρων αὐτὸ καλεῖ ὡς «τῶν ἐν τῇ οἰκουμένῃ μέγιστον».

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

2. ΑΜΦΙΑΡΕΙΟΝ

Τῷ 1924 σκαφικαὶ ἐργασίαι διεξήχθησαν κυρίως ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τῆς χαράδρας ὄχθης, ἐγένετο δὲ καὶ σκαφικὴ διάπειρα ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης.

Α') ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης.

61 (ΑΕ 1919 100 εἰκ. 2 2α' περὶ τῶν ἀριθμῶν 61 69 κλπ. πρβ ΑΕ 1923 166 κέ). Ἡ νοτιὰ πλευρὰ τοῦ οἰκοδομήματος 61, ἐκ παρῶντων ὀγκολίθων πεπονημένη, φέρει ἄνω μοχλοβόθρια.

Δυσμῶθεν τοῦ 61 ἐν προτέρῳ σκαφεῖα ἠδύρεθη μολυβδοῦν εἰσιτητήριον (τὸ ἀριστερὸν ἄκρον πρὸς τὰ ὀπίσω συγκεκαμμένον), εἰκ. 1γ (νῦν ΑΑΜ 15084), πρβ ἄλλα δύο: ΑΕ 1916 119 εἰκ. 1(=ΠΑΕ 191666)

1917 240 εἰκ. 2, ἃ καὶ συμφωτογραφοῦνται ἐνθάδε, εἰκ. 1, α καὶ β (πρβλ. IG V₂ 323 468, AE 1915 153).

κλίμαξ 1/1.

1 α—γ (μνημείων φωτογράφημα): εἰσιτητήρια μολυβδᾶ.

ἱερὸν

Ἀμφιαρέου

Ἔγξια.

α (AAM 14829): AE 1916 119 εἰκ. 1.

β (AAM 14915): AE 1917 240 εἰκ. 2.

γ (AAM 15084): AE 1924 96 εἰκ. 1.

69 (AE 1919₁₀₀ εἰκ. 2 1922 101 εἰκ. 1). Ἐν τῷ χώρῳ 69 ἐξεκαλύφθη δισκελῆς ἢ γαμμοειδῆς στοὰ τριῶν παρῶν κίωνων ἀρραβδῶτων, κατ' ὄρθην γωνίαν τεταγμένων (πρβλ. τὴν τοῦ καταγωγίου στοάν, διαφόρως τετραμμένην, AE 1917 239 εἰκ. 1 1918 110α)· τὰ δύο τῆς στοᾶς σκέλη, βόρειον καὶ δυσμικόν, εἶχον ἀνά δύο κίονας, ὧν ὁ δυσμοβόρειος κοινός, καὶ τὸ μὲν βόρειον σκέλος κεῖται νοτόθεν τῶν χώρων 57—59, ἔχον τὴν εἴσοδον ἐκ τοῦ 68 διὰ τῆς δυσμόθεν τούτου δηλουμένης διόδου (πρβλ. AE 1919 101β), τὸ δὲ δυσμικόν κεῖται ἀνατολόθεν τῶν εἰσόδων τῶν δωματίων 50 καὶ 52, νοτόθεν δὲ τοῦ δυσμονοτίου κίονος πρὸς τὸ νοτόθεν μακροῦ τοίχῳ σφύζονται θεμέλια τοίχου (0.78×0.45), ἐφ' ὧν, ὡς εἰκάσαι, ἴδρυτο

παραστάς· ἐπὶ τῶν βατήρων τοῦ βορείου σκέλους δὲν σφύζονται οἱ κίονες, μόνον δὲ τοῦ δυσμονοτίου κίονος τὸ κάτω ἴσταται κατὰ χώραν (ῦψ. 1.00, διάμ. \pm 0.458). Ἐνταῦθα ηὔρεθησαν πῆλινα μὲν: δύο ἄγγεῖα ἀνθοδοκοειδῆ (ῦψ. 0.49, διάμ. ἄνω μὲν \pm 0.35, κάτω δὲ 0.24), λύχνου (τῆς κάτω ἐπιφανείας) λίγδος, ὀπαίων ἀποκόμματα, σκύφων ζωωτῶν (ἐκτύπων, αἶξ καὶ κρατῆρ) καὶ θραβδωτῶν κλάσματα, ἀγγείου δύο λαβαὶ εὐθειαι, ὧν τὸ ἄκρον ἐκάτερον ἀναπτύσσεται εἰς τρία φυλλοειδῆ κοιλώματα, ἀγγείου λαβὴ δίδυμος στρεπτὴ φέρουσα Σατυρικὸν πρόσωπον, δίσκου μεγάλου ἄγματα (πλάχ. 0.028, διάμ., κατὰ τὸ Πυθαγόρειον θεώρημα, 0.65), ἀγνῦθες πυραμιδοειδεῖς καὶ κωνικαί, χαλκῶματα δέ: σύναμμα συνδέον δύο διερρωγότες ἀγγείου κλάσματα (ἄλλο χαλκοῦν σύναμμα ηὔρεθη ἐν χώρῳ 50 ἐν προτέρῳ ἐτείᾳ· τὰ ἄλλα συνάμματα εἰσιν ἐν γένει μολυβδᾶ), πόρπη ἐκ μέρμιθος (μίτου), ἥλου εὐτεχνος κεφαλὴ ἐκ θυρώματος, νόμισμα ἐφ' οὗ $\Omega[\rho]_2\omega[\pi\acute{\iota}]_3\omega[\nu]$ (πρβλ. ἄλλο ΑΕ 1922 101α).

138 (ΑΕ 1922 102 εἰκ. 2 καὶ σ. 105β 1923 167αβ): Ἐξεκαλύφθη ἅπασα ἡ ἀνατολικὴ πομπικὴ ὁδὸς 138. Ἡ ὁδὸς αὕτη καὶ ἡ ἐκ δυσμῶν φέρουσα 84 85, συμβάλλουσαι εἰς τὴν βορρονότιον ὁδὸν 108 κατῆγον διὰ ταύτης, κοινῆς πομπικῆς γιγνομένης, εἰς τὸν χεῖμαρρον καὶ διὰ τῆς ἐπὶ τούτου γεφύρας, μνημονευμένης ἐν δυσὶν ἐπιγραφαῖς (SIG³ 973, ΑΕ 1923 43α), εἰς τὸ κυρίως ἱερὸν τὸ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης. Ἡ ὁδὸς 138 ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ἐφέρετο ἡρέμα ἀνάτης, διὸ καὶ ὁ νότιος αὐτῆς τοῖχος, ἰσόδομος ὧν, πρὸς μὲν τῷ 153 καὶ 152^α καὶ μέρει τινὶ τοῦ 152 σύγκειται ἐκ τεσσάρων δόμων ὀγκολίθων, ἐντεῦθεν δὲ μέχρι τοῦ 150 ἐκ τριῶν (ῦψος τοῦ ἐκ τῶν ἄνω τρίτου δόμου 0.40, ῦψος τοῦ τετάρτου δόμου 0.46. πρβλ. ΑΕ 1923 167), δυσμόθεν δὲ πάλιν μέχρι πού τοῦ μέσου τοῦ 148 ἐκ δύο, πέρας δὲ πρὸς τῷ δυσμικῷ ἄκρῳ τοῦ 148 (εἰς μῆκος \pm 1.00) ἐξ ἑνὸς δόμου. Ἐτι δὲ ἠρευνήθη ὁ ἐν τῷ βάθει νοτόθεν τοῦ νοτίου τοίχου τοῦ 137 γ/δ τοῖχος, ὅστις ἐξ ἀνατολῶν φερόμενος καταλήγει πρὸς δυσμὰς νοτόθεν τοῦ δυσμικοῦ τοίχου τοῦ 137 γ, περὶ οὗ ὁ λόγος ἐν ΑΕ 1922 105β. Ἐν τῇ ὁδῷ 138 ηὔρεθησαν χαλκωμάτια τινά, ἐν οἷς καὶ ὑστέρων χρόνων ἄλυσις μ. 0 13, συνάμματος μολυβδοῦ ἀπόκομμα, πῆλινα ἀγνῦθες, πηλίνης λοπάδος ἢ φιδανίου τρίποδος ἄγματα, λοπάδος προστόμιον (0 065), δακτυλιόλιθος ἐπιπεδόκυρτος ὑποκυανίζων, κρῖκος ὄστινος διαμ. 0 018, νομίσματα Βοιωτῶν (Ποσειδῶν τριαινοφόρος), Ἰστιαίων (ἄργυροῦν), Ἀντιγόνου Γοναῖ (Σάτυρος ἰστάς τροπαιον).

142 ΔΔ Δνδ (ΑΕ 1923 167β εικ. 2). Σκαφή ἔτι ἐγένετο νοτόθεν τοῦ διπύ-
λου ζρ. Ὁ τοῖχος ΔΔ χωρεῖ νοτόσε κάτωθεν τοῦ Δνδ. Εὐθυνομένης τῆς ἐνταῦθα
σκαφῆς, ἠύρεθησαν χαλκῆς ῥαφίδος δύο ἀποτμήματα (0 031 καὶ 0 024).

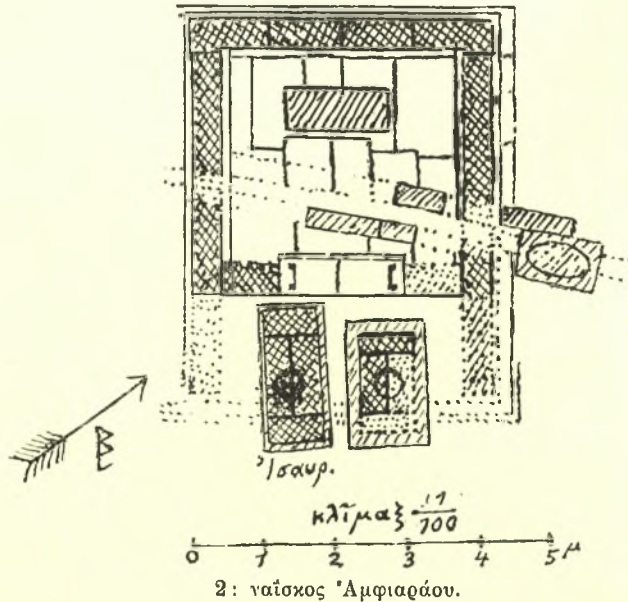
Β' ἐπι τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης.

α') λουτρῶν ἀνδρείος. Ἀνεκαθάρθησαν τὰ ἀνατολόθεν τοῦ ὑστεροῦ
ἐκδοχείου, ἐξ οὗ νῦν ἐκρεῖ τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς (νοτόθεν τοῦ βωμοῦ Β,
ΠΑΕ 1884 πίν. Ε') καὶ ἰδίᾳ ἢ παρ' αὐτὸ δεξαμενὴ Α τοῦ ἀνδρείου
λουτρῶνος. Ἴσοδομικῶς ὀγκολίθις ᾠκοδομημένη εἰς ὕψος ὡς 1 50, ἔχει
ἐμβαδὸν 4 20 (δυσμανατολικὸν μῆκος) \times 2 97 (βορρονότιον)· τὸ δάπεδον
αὐτῆς εἶναι ἐστρωματισμένον διὰ πέντε παραλλήλων δυσμανατολικῶν στοί-
χων μεγάλων πώρων (πλ. 0 60), τὸ δὲ πλεονάζον ὕδωρ διέρρει διὰ δύο
τετραγῶνων τρημάτων (\pm 0 11), ἀνεωγμένων τοῦ μὲν ἐν τῷ δυσμικῷ
τοίχῳ (\pm 0 65 ὑπὲρ τὸ δάπεδον), τοῦ δὲ ἐν τῷ ἀνατολικῷ, ἐντεῦθεν δὲ
εἰσέρρει πρὸς ἀνατολὰς εἰς ὄχετόν συγκείμενον ἐκ λιθίνων (μονολίθων
τὸ πλάτος) τμημάτων (διάρρου πλ. 0 09-0 115, βιάθ. 0 13).

β') ναὸς (ΠΑΕ 1884 πίν. ΕΔ). Ἀνεκαθάρθη ὁ ναὸς καὶ ἰδίᾳ ὁ ἐν
τῇ δυσμοβορείῳ τοῦ σηκοῦ γωνία πίθος· ὁ πυθμὴν τοῦ πίθου εἶναι ὅλως
κοῖλος, ἄνευ ἐπιπέδου, εἶνε δὲ ὁ πίθος διερωγῶς, συνδεδεμένος διὰ
πέντε μολυβδῶν συναμμάτων μετὰ χυτοῦ μολύβδου ἐν τῷ ἄρμῳ.

γ') ναῖσκος. Ἀνεκαθάρθη τὸ ναῖδιον τὸ παρὰ τὰ δύο τὰ ἐπιμήκη
τῶν δυσμικωτάτων βάθρων (ἐπίπλων ἀνδριάντων): Ἴσαυρικὸν (IG VII
244-8 4258 καὶ σ. 744, ΑΕ 1892 46 (76-78)) καὶ τὸ ἀνατολόθεν τούτου
ἔλλιπες τὴν ὄψιν καὶ τὴν δεξιὰν πτέρυγα. Ὀικοδομήθη δὲ τὸ ναῖδιον
πολλῶ πρὸ τῆς πΧ 3ης ἑκατοντηρίδος μεσοῦσης, ἴσω; κατὰ τὴν πΧ
5ην ἑκατοντηρίδα (πρβλ. *Dörpfeld* AM 1922 26)· ἐπὶ γὰρ τούτου (ἀκρι-
βῶς εἰπεῖν, ἐπὶ τοῦ προνάου) καταστραφέντος ἰδρύθησαν τὸ μονόλιθον
βάθρον *Μεγακλειθην* (IG VII 327-330, ΑΕ 1892 45 (73-75)) καὶ τὰ (δυσμύ-
θεν τούτου) εἰρημένα δύο βάθρα, ὧν τὸ δυσμικὸν (σφύζονται καὶ οἱ τρεῖς
λίθοι καὶ τὸ ἐπίκρανον) ἔφερον ἀνάθεσιν τῆς πΧ 4ης, ὡς εἰκάσαι, ἑκα-
τοντηρίδος, φέρει δὲ καὶ προξενία; τῆς πΧ 3ης ἑκατοντηρίδος
τελευτώσης καὶ τὴν ὕστερον εἰς τὸν Ἴσαυρικὸν ἐπιχαραχθεῖσαν ἀνάθεσιν.
Ὁ ναῖσκος ἔχων μῆκος ἐξωτερικὸν (βορρονότιον) 5 50, πλ. ὡς 4 05,
ἐμβαδὸν δὲ 4 44 \times 3 27, ἔχει τὴν εἴσοδον ἐκ νότου (ἀκριβέστερον εἰπεῖν,

νοτανατολόθεν), εἶνε δέ, ὅσον σφύζεται, ἐπιμελέστατα πεποιημένος ἐκ μαλακῶν πώρων, ἐρυθρῶ τὰ ἔνδον πάλαι κεχρωσμένων, ὕψ. 0 79, πάχ. 0 39· ἡ κρηπίς σύγκειται ἐκ τριῶν δόμων, ὕψ. 0 19 (ἰνωτάτου, εὐθυνηρίας) + 0 22 + 0 31 καὶ πλέον, πλ. ἔξοχῶν, οἶονεὶ ἀναβασμῶν, ἐκ τῶν ἄνω 0 105 καὶ 0 228 καὶ 0 055. Τοῦ σηκοῦ τὸ ἐσωτερικὸν βορρονότιον μῆκος εἶνε

2 83, τὸ δὲ δάπεδον εἶνε μεγάλας πλαξὶ βορρονοτίοις ἐστρωματισμένον. Ἐν μέσῳ που τοῦ σηκοῦ παρὰ τὸν βόρειον (κυρίως δυσμοβόρειον) τοῖχον (0 50 ἀπὸ τούτου) κεῖται βᾶθρον (ὕψ. 0 55, πλ. 1 34, βᾶθ. 0 66), ἐφ' οὗ ἴδρυτο τὸ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ (Ἀμφιαράου)· εἰρήσθω δὲ ἐνθάδε ὅτι ἐν τῷ βορροᾶθεν τοῦ ναῖσκου δωματίῳ πρὸς τῇ ὑψηλῇ τοῦ περιβόλου ἀντηρίδι Μ ἴδρυται ἐπιγεγραμμένον βᾶθρον, ὅπερ ἔφερε τὸ ἐν ΑΕ 189251(81) μνημονευόμενον μέγα ἄγαλμα τοῦ Ἀμφιαράου. Ἡ σηκοπροδόμιος θύρα εἶχε πλ. 1 74, σφύζονται δὲ κατὰ χώραν ἐπὶ τοῦ ὁδοῦ αἱ χοινικίδες τῶν δύο στροφωμάτων, χαλκαῖ (διαμ. 0 055), καὶ τὰ ἐν μέσῳ χαλκίς, ἐπικλινῶς τε καὶ καθέτως τετμημένα χάριν τοῦ μοχλοῦ τῶν θυρέτρων τῆς διακλείδος. Καταστραφέντος τοῦ ναῖσκου, ἠλάθῃ λοξῶς διὰ τοῦ σηκοῦ ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς φερόμενος πῆλινος ὄχετός, πειοειδῆς (ἀνεστραμμέ-

νως) τὴν ἐπικαρσίαν ὄψιν τῆς καθέτου τομῆς, ἔχων ἑκατέρωθεν μὲν λίθινον θωρακεῖον, ἀνατολόθεν δὲ τοῦ ναΐσκου δύο πωρίνας πυέλους, ἀνατολόθεν δὲ τούτων ὁ ὄρθος διῆκεν ὑποκάτω τοῦ βάρθρου *Βροῦτον*, οὗ ἡ ἀνάθεσις εἶνε, καθάπερ καὶ ἡ τοῦ Ἰσαυρικοῦ, ἐπὶ προτέρας ἐπεγλυμμένη (ΠΑΕ 1884 πίν. Ε' ι', ΑΕ 1885 105 (7), IG VII 383 5).

δ') *ἐπιγεγραμμένα μνημεῖα* (ΠΑΕ 1884 πίν. Ε' ΙΙΙ). Ἔργασαι τινὲς ἔφ' ἔτος ἐγένοντο καὶ παρὰ τὰ νοτόθεν τῆς βορείου τοῦ περιβόλου ἀντηρίδος Μ μνημεῖα, ἐπανιδρύθησαν δὲ ἐπὶ τῶν οἰκείων θέσεων τὸ μονόλιθον βάρθρον *Ἀδεῖαν* (ΠΑΕ 1884 πίν. Ε' ι', IG VII [279-280, ΑΕ 1891 108 (52)) καὶ ἡ τε ὄψις καὶ ἡ δεξιὰ (δηλ. ἀνατολική) πτέρυξ τοῦ τριλίθου βάρθρου *Ἀγρίππαν* (ἀνατολόθεν τοῦ ι''') καὶ ἡ τε δεξιὰ πτέρυξ καὶ ἡ ὄρθα τοῦ τετραλίθου βάρθρου *Διονυσόδωρος* (ἀνατολόθεν τοῦ *Ἀγρίππαν*, IG VII 387 388, ΑΕ 1925/6 17 (132 133)): τὰλλα τμήματα τῶν δύο βάρθρων τούτων, ἤγουν ἡ ἀριστερὰ πτέρυξ τοῦ *Ἀγρίππαν* καὶ ἡ τε ὄψις καὶ ἡ ἀριστερὰ πτέρυξ τοῦ *Διονυσόδωρος*, ἐπανιδρύθησαν ἐν προτέραις ἐργασίαις.

ε') βορροῦθεν τοῦ μουσείου (ἄγρὸς Λούπη): 400 κέ. Σκαφικὴ διάπειρα ἐγένετο ἐν τῷ βορροῦθεν τοῦ μουσείου ἄγρῳ τῶν κληρονομῶν Δήμου Λούπη. Ἐνταῦθα ἀποκαλύπτεται οἰκοδόμημα, ὅπερ ἐν τῇ νοτίῳ πλευρᾷ ἔφερεν ἐπὶ πωρίνης κρηπίδος δυσμανατολικὸν τοῖχον ἐκ λιθίνων ὀρθοστατῶν ἐν διστοιχίᾳ, διήρηται δέ, ὅσον μέχρι τοῦδε ἐφάνη, διὰ τοίχων ἔνθα μὲν μονοστοίχων, ἔνθα δὲ διστοιχίων εἰς τρεῖς τοῦλάχιστον χώρους. Ἐπὶ τῆς νοτίου πλευρᾶς ἠυρέθη ἀπόκομμα πωρίνης βάσεως Ἰωνικοῦ κίονος, ἧς ἡ διάμετρος κατὰ τὸ Πυθαγόρειον θεώρημα ἦν ± 0.482 , ὧδε λαμβανομένου γὰρ ἡμίσεος χορδῆς 0.17 καὶ βέλους 0.07, τὸ τετράγωνον τῆς ἀκτῖνος χ ἔσται:

$$\chi^2 = 17^2 + (\chi - 7)^2 = 289 + \chi^2 - 27\chi + 49 = 338 + \chi^2 - 14\chi$$

$$14\chi = 338$$

$$\chi = \frac{338}{14} = 24.1 \dots$$

$$2\chi \text{ (διάμετρος)} = 0.482 \dots$$

αὐτόθι δὲ νοτόθεν κεῖται (οὐ κατὰ χώραν) καὶ σφόνδυλος λίθινος Δωρικὸς ὄψ. 0.95, διαμ. ± 0.41 .

Νομίσματα ἠυρέθησαν παντοδαπὰ 72 χαλκᾶ καὶ ἐν ἀργυροῦν (ἄ. σ. 98), ἃ καὶ Ἀθήναζε κομισθέντα κατετέθησαν ἐν τῷ νομισματικῷ μουσεῖῳ.

B. ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ